

УДК 130.2:128

DOI <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-1-6>**Чмихун Світлана Євгенівна**

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та суспільних наук
Національного аерокосмічного університету
імені М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"
вул. Вадима Манька, 17, Харків, Україна
orcid.org/0000-0002-1090-2900

Куліков Микита Артемович

аспірант кафедри філософії та суспільних наук
Національного аерокосмічного університету
імені М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут"
вул. Вадима Манька, 17, Харків, Україна
orcid.org/0009-0005-8077-5133

ПОНЯТТЯ І ТЕРМІН «ЗДОРОВ'Я» В ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

Актуальність дослідження полягає у визначенні поняття здоров'я у наукових і гуманітарних дискурсах. Тому що його розуміння змінювалося залежно від історичних, культурних та соціальних умов. Сучасна епоха, позначена глобалізацією, стрімким технологічним розвитком і складними біоетичними викликами, вимагає переосмислення поняття здоров'я крізь призму філософсько-антропологічного підходу. Здоров'я виступає не лише важливою складовою людського існування, але й ключовим чинником фізичного, соціального та психологічного благополуччя особистості. Філософсько-антропологічний підхід до цього явища акцентує необхідність його вивчення у міждисциплінарному контексті, що об'єднує соціальні, гуманітарні та медичні науки. Такий підхід є важливим для формування комплексного розуміння здоров'я, здатного вплинути на суспільні цінності та стандарти, а також на індивідуальні пріоритети. У межах міждисциплінарного дослідження здоров'я критично важливо систематизувати понятійний апарат, що підтверджує багатогранність терміну «здоров'я». Основні терміни, які використовуються в антропології, соціальній філософії, соціології та медицині, слід чітко визначити та інтегрувати в єдину рамку, що посприяє забезпеченню злагоди у науковому спілкуванні та практиках. **Метою дослідження** є проведення філософсько-антропологічного аналізу терміну і поняття «здоров'я» з акцентом на антропологічний вимір, досліджуючи, як різні філософські та культурні традиції формують розуміння здоров'я та його значення в людському житті. Особлива увага приділяється відмінності між терміном «здоров'я» як лінгвістичною одиницею та поняттям «здоров'я» як комплексним феноменом, що містить у собі біологічні, психічні, соціальні та духовні аспекти. **Методи дослідження** включають наступні підходи: міждисциплінарний підхід: інтеграція філософських, антропологічних методів для аналізу поняття «здоров'я»; системний підхід: розгляд здоров'я як цілісного явища, що включає фізичний, психологічний, соціальний та духовний аспекти; філософсько-герменевтичний аналіз, який використовується для інтерпретації філософських текстів і концепцій, які стосуються поняття «здоров'я». Зокрема, досліджуються роботи класичних і сучасних філософів, що аналізують феномен здоров'я; порівняльний аналіз: використовується для порівняння філософських і антропологічних підходів до розуміння здоров'я в різних культурах. **Результатом дослідження** стане комплексне визначення терміну «здоров'я» через філософсько-антропологічну призму, що враховує його багатовимірний характер і вплив соціокультурних контекстів.

Ключові слова: здоров'я, антропологія, соціокультурні феномени, етика.

Вступ. У контексті філософської антропології здоров'я розглядають не тільки як біологічний стан, а й як соціокультурний феномен, що відображає взаємодію людини з навколишнім світом

і самою собою. Такий підхід дає змогу виявити, як різні філософські традиції та культурні контексти впливають на розуміння й оцінку здоров'я, а також як ці уявлення формують практики піклування про себе та суспільство загалом. Філософія аналізує здоров'я як категорію через призму антропоцентричних цінностей, враховуючи як індивідуальний, так і соціокультурний аспекти. За словами Г. Гегеля, «здоров'я є не тільки стан фізичної благополучності, але й виявлення динамічної гармонії, в якій людина реалізує себе як істоту розумну» («Феноменологія духу» [1, с. 298]). Подібну думку висловлював і В. Франкл, наголошуючи, що «здоров'я не є лише відсутність хвороби; це стан, в якому людина може знайти смисл навіть у стражданні» («Людина в пошуках сенсу» [2, с. 78]).

Також, для даного дослідження важливо підкреслити, що з позиції філософської антропології, здоров'я є базовою умовою людського буття, яка реалізується через осмислення і цілісність життєвих процесів. М. Хайдеггер підкреслював, що «здоров'я слід розуміти в контексті цілого буття, де людське існування є активним пошуком змісту» («Буття і час» [3, с. 150]).

Ключовими викликами тут залишаються: 1) баланс між індивідуальними правами та суспільними вимогами в галузі охорони здоров'я; 2) вплив технологій на концепцію здоров'я, включно з біоінженерією та штучним інтелектом; 3) екологічні та соціальні кризи, що спричиняють нові загрози для здоров'я.

Мета та завдання - провести філософсько-антропологічний аналіз терміну і поняття «здоров'я» з акцентом на антропологічний вимір, досліджуючи, як різні філософські та культурні традиції формують розуміння здоров'я та його значення в людському житті. Особлива увага приділяється відмінності між терміном «здоров'я» як лінгвістичною одиницею та поняттям «здоров'я» як комплексним феноменом, що містить у собі біологічні, психічні, соціальні та духовні аспекти.

Метододи дослідження включає наступні підходи до дослідження:

- міждисциплінарний підхід: інтеграція філософських, антропологічних методів для аналізу поняття «здоров'я»;
- системний підхід: розгляд здоров'я як цілісного явища, що включає фізичний, психологічний, соціальний та духовний аспекти;
- філософсько-герменевтичний аналіз, який використовується для інтерпретації філософських текстів і концепцій, які стосуються поняття «здоров'я». Зокрема, досліджуються роботи класичних і сучасних філософів, що аналізують феномен здоров'я;
- порівняльний аналіз: використовується для порівняння філософських і антропологічних підходів до розуміння здоров'я в різних культурах.

Результати дослідження. Результатом дослідження стане комплексне визначення терміну «здоров'я» через філософсько-антропологічну призму, що враховує його багатовимірний характер і вплив соціокультурних контекстів.

Поняття здоров'я завжди залишалося фундаментальним у наукових і гуманітарних дискурсах. Однак його розуміння змінювалося залежно від історичних, культурних та соціальних умов. Сучасна епоха, позначена глобалізацією, стрімким технологічним розвитком і складними біоетичними викликами, вимагає переосмислення поняття здоров'я крізь призму філософсько-антропологічного підходу. Здоров'я виступає не лише важливою складовою людського існування, але й ключовим чинником фізичного, соціального та психологічного благополуччя особистості. Філософсько-антропологічний підхід до цього явища акцентує необхідність його вивчення у міждисциплінарному контексті, що об'єднує соціальні, гуманітарні та медичні науки. Такий підхід є важливим для формування комплексного розуміння здоров'я, здатного вплинути на суспільні цінності та стандарти, а також на індивідуальні пріоритети. У межах міждисциплінарного дослідження здоров'я критично важливо систематизувати понятійний апарат, що підтверджує багатогранність терміну «здоров'я». Основні терміни, які використовуються в антропології, соціальній філософії, соціології та медицині, слід чітко визначити та інтегрувати в єдину рамку, що посприяє забезпеченню злагоди у науковому спілкуванні та практиках.

Історико-філософські витоки поняття здоров'я. У працях Гіппократа, який вважається засновником наукової медицини, здоров'я визначалося як гармонія між чотирма рідинами організму: кров'ю, флегмою, жовтою і чорною жовчю. Ця концепція не лише вплинула на медичну практику античності, але й стала основою для філософських роздумів про зв'язок між тілом і природою. Гіппократ писав: «Де б не любили мистецтво медицини, там також присутня любов до людства. В етиці зцілення ми знаходимо справжню суть здоров'я, де співчуття зустрічається зі знанням. Здоров'я - це не просто відсутність хвороби, а стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя. У практиці медицини обов'язок лікаря виходить за рамки клінічного лікування й охоплює етичні аспекти, які ставлять на перше місце благополуччя пацієнтів». [4, с. 190] Це твердження показує раннє усвідомлення цілісного підходу до здоров'я, який згодом перейняли представники філософської антропології. Гален розвинув гуморальну теорію Гіппократа, додавши практичні аспекти, такі як діагностика і лікування захворювань. Його праці з анатомії та фізіології справили величезний вплив на розвиток медицини. Гален вважав, що здоров'я підтримується правильним харчуванням, фізичною активністю і управлінням емоціями. Августин Блаженний наголошував на пріоритеті духовного здоров'я, підкреслюючи, що тіло може бути здоровим лише тоді, коли душа перебуває в гармонії з Богом. Для Августина здоров'я було не просто фізичним станом, а виразом моральної й духовної цілісності людини. Фома Аквінський доповнив це вчення, звертаючи увагу на функціональність здоров'я. Він писав, що здоров'я є необхідним для виконання морального закону, адже лише здорова людина може досягати своєї мети, встановленої божественним задумом. [5] Таким чином, середньовічні мислителі не відокремлювали здоров'я тіла від здоров'я душі, розглядаючи їх як взаємопов'язані елементи.

Здоров'я як антропологічна категорія. Отже, здоров'я в антропологічному вимірі виходить за межі біологічної норми. Воно охоплює такі аспекти.

Фізичний аспект. Як підкреслював Гіппократ, рівновага тілесних рідин забезпечує гармонійне функціонування організму. Проте у сучасному розумінні фізичне здоров'я включає також адаптивність до змін довкілля та здатність до саморегуляції. *Духовний аспект.* Здоров'я неможливе без моральної цілісності. У цьому вимірі духовне здоров'я передбачає гармонію з собою та світом. *Соціальний аспект.* Ще Фома Аквінський пов'язував здоров'я із соціальними функціями людини, тому що людина створена для співпраці з іншими, а тому її здоров'я є необхідним для досягнення спільного блага. Навіть вивчаючи роботи таких мислителів, як Хан Фей, можна побачити, як соціальні моделі впливають на індивідуальне благополуччя, визнаючи, що здоров'я не можна відокремити від контексту, в якому люди живуть і діють. [6, с. 92] Таким чином, ці філософські теорії висвітлюють антропологічний вимір здоров'я, відображаючи ширше розуміння людського існування та його численних взаємозв'язків. Новий час приносить розділення душі та тіла (Декарт). Цей дуалістичний підхід Декарта вплинув на розвиток медицини, сприяючи редукціоністському баченню, де людський організм розглядається переважно через біологічні процеси, часто ігноруючи складність людської природи. Такий редукціонізм може призводити до нехтування психосоціальними аспектами здоров'я, зосереджуючись лише на фізичних компонентах. Це навіть призвело до того, що, як пишуть сучасні автори А. Коцюбинський і Д. Коцюбинський «приголомшливий успіх нейробіологічних технологій «звув оптику» багатьох психіатрів, унаслідок чого фахівці зосередилися виключно на біомедичних дослідженнях, спрямованих насамперед на вивчення біологічних основ психічних розладів». [7, с. 76]

Філософія ХХ століття, зокрема ідеї М. Гайдеггера і М. Мерло-Понті, пов'язує здоров'я з екзистенціальними аспектами людського буття. Здоров'я трактується не лише як фізичний стан, але як спосіб «бути у світі», що визначається культурними та соціальними чинниками.

У широкий і потужний інформаційний потік, присвячений філософському осмисленню феномена здоров'я, великий внесок зробили вітчизняні дослідники. Здоров'я як філософська категорія цікавила багатьох дослідників, зокрема таких, як Г. Л. Апанасенко, О. Є. Антонова, О. С. Біланов, С. Ю. Путров, В. Г. Гринь, І. В. Муравов, Л. В. Лаврова та інші. Окремо хотіло-

ся б виділити дві чудові монографії українських учених: «Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття» - монографія Л. М. Газнюк [8] та «Моє майбутнє залежить від мене: практики здорового сьогодення у воєнних і повоєнних умовах» Т. М. Титаренко [9].

Виклад основного матеріалу. Складний взаємозв'язок між здоров'ям людини, філософією та антропологією відкриває уявлення про те, як культурний контекст і світогляд формують розуміння здоров'я і благополуччя. Філософія забезпечує основу для вивчення етичних аспектів здоров'я, порушуючи питання про те, що значить жити здоровим життям і які обов'язки людина має по відношенню до себе та інших. Антропологія доповнює цей дискурс, досліджуючи культурно-специфічні практики і переконання в галузі охорони здоров'я, підкреслюючи, як різні спільноти інтерпретують кризи в галузі охорони здоров'я і реагують на них. На особливу увагу заслуговують дослідження Грегори Бейтсона, який формулює мерологічну антропологію як спосіб розуміння здоров'я людини через визнання обмеженості її знань та прагнення до емпіричних засад. Також у філософсько-антропологічному контексті мерологічна антропологія досліджує, як людська особистість, суспільство, культура та інші соціальні структури складаються з взаємопов'язаних частин, кожна з яких має своє значення лише у зв'язку з цілим. Г. Бейтсон зробив значний внесок у розвиток антропології, особливо в галузі вивчення комунікації та соціальних систем. Його міждисциплінарний підхід сприяв розвитку кібернетики, теорії інформації та екології. Г. Бейтсон у своїх працях підкреслює важливість «мікроскопічного» аналізу культурних явищ, що стало основою для розвитку мерологічної антропології, зосереджуючи увагу на сутнісних частинах (parts) цілого (whole) для розуміння соціокультурних структур. Його концепція взаємозв'язків між елементами системи демонструє, як навіть незначні зміни в одному з аспектів можуть призвести до суттєвих зрушень у загальному функціонуванні соціуму. Це дозволяє антропологам досліджувати, як культурні та соціальні елементи взаємодіють на різних рівнях і сприяють формуванню комплексних систем. Г. Бейтсон наполягав на тому, що для адекватного розуміння культурних явищ необхідно вивчати їх у контексті більш широких систем, що передбачає використання мерологічного підходу, ґрунтованого на принципах системного аналізу. Згідно з його ідеями, мерологічна антропологія стає можливою лише в контексті дослідження цих зв'язків, пропонуючи нові шляхи для осмислення антропологічних даних. [10, с. 214]

Значення для філософського аналізу культурних лінз, через які сприймаються конкретні культурні ландшафти та через які розглядаються здоров'я і хвороба, наголошують такі науковці, як М. Попович та С. Козар. Для розроблення цілісних медичних втручань антропологічні знання мають вирішальне значення. Тут мають взаємодіяти міждисциплінарні підходи у вирішенні складних проблем охорони здоров'я. [9, с. 2-4]

Слід також звернути увагу на міцний взаємозв'язок між здоров'ям, етикою та соціальною справедливістю, особливо в умовах виникнення сучасних проблем, таких як екологічна (не)стійкість і технологічний прогрес. Аналізуючи етичні концепції, такі як утилітаризм та етика чесноти (аретологія), ми можемо краще зрозуміти, як індивідуальний вибір впливає на результати громадського здоров'я, тим самим розв'язуючи питання справедливості та етичної відповідальності в практиках, пов'язаних зі здоров'ям. Крім того, підхід, заснований на можливостях, наголошує на необхідності теоретизувати добробут у контексті здоров'я людини, наголошуючи на тому, що істинне здоров'я охоплює не тільки відсутність хвороби, а й здатність людей вести повноцінне життя. Отже, занурення у філософські аспекти здоров'я сприяє інклюзивному діалогу, який віддає пріоритет і етичному усвідомленню, і соціальній відповідальності. Дослідження етичного контуру здоров'я та благополуччя людини є обов'язковим у розумінні феномена здоров'я як філософської проблеми. Етичні рамки допомагають медичним працівникам ухвалювати рішення, що впливають на догляд за пацієнтами, наголошуючи на таких принципах, як автономія, добродіяння, не заподіяння шкоди та справедливість. Це допомагає вирішувати складні моральні дилеми, особливо в мультикультурних умовах, де різноманітні переконання можуть впливати на практику й очікування щодо здоров'я. У рамках філософсько-антропологічних поглядів на здоров'я стає очевидним, що на наше розуміння благополуччя глибоко

впливають культурні контексти та соціальні структури. Багато антропологів сьогодні виступають за мерологічний підхід, який розглядає здоров'я не просто як біологічний феномен, а як сутність, переплетену із соціальними віруваннями та практиками. Цей підхід кидає виклик релятивізму, часто пов'язаному з постмодерністською думкою. Передбачається, що така концепція, як практична адекватність (Карл Поппер), не може запропонувати основу для оцінки здоров'я в різних культурах. Крім того, ця точка зору узгоджується з дискусіями про етичну відповідальність в інженерії та технологіях, де культурний контекст визначає наслідки інновацій, пов'язаних зі здоров'ям, наголошуючи на необхідності етичних міркувань у цих галузях. Таким чином, антропологічні погляди висвітлюють складну взаємодію між здоров'ям, культурою та етикою. Також, культурні впливи відіграють ключову роль у формуванні практики та переконань щодо здоров'я, відображаючи складну взаємодію між соціальними цінностями та індивідуальною поведінкою. У різних культурних контекстах здоров'я часто визначається не тільки в біомедичних термінах, але також через призму духовних і суспільних поглядів, що призводить до різних практик і розуміння. Наприклад, традиційні методи лікування, такі як лікування травами і консультації з предками, широко поширені у багатьох суспільних організаціях, сприяючи поліпшенню показників здоров'я, які співіснують разом з сучасною медичною практикою. Тут розкривається динаміка культурного погляду на здоров'я, де освіта і обізнаність можуть сприяти критичному вивченню і адаптації цих практик. Можна говорити про своєрідну культурну чутливість, яка має важливе значення, у тому числі і у сфері освіти. Отже, вивчення цих культурних аспектів збагачує дискурс про здоров'я, підкреслюючи, що благополуччя нерозривно пов'язане з культурними представленнями, в яких живуть люди.

Порівняльний аналіз поняття і терміну «здоров'я» на деяких поширених мовах.

Термін «здоров'я» присутній у багатьох мовах світу, але його значення, походження і концептуальна природа змінюються залежно від культурного та лінгвістичного контексту. Розглянемо порівняльний аналіз цього терміну в кількох поширених мовах: українській, англійській, німецькій, латинській та китайській.

1. Українська мова. Термін: здоров'я.

Походження: слов'янський корінь «здоров», що походить від праслов'янського «zdrávъ» і означає «той, що перебуває у гарному стані». Споріднений з дієсловом «дбати» (піклуватися). Семантика: у сучасній українській мові здоров'я асоціюється з гармонією тіла і душі. Відображає концепт благополуччя, рівноваги та здатності до активної життєдіяльності.

2. Англійська мова. Термін: health.

Походження: від староанглійського «hælf», що пов'язано з «whole» (цілий, цілісний) і «holý» (святий). Семантика: англійській мові «health» розглядається не лише як фізичний стан, але й як концепція благополуччя, включаючи психічний і соціальний аспекти. Етимологічний зв'язок зі святістю свідчить про давнє сприйняття здоров'я як стану гармонії з божественним або природним порядком.

3. Німецька мова. Термін: Gesundheit.

Походження: від німецького кореня «gesund», що означає «здоровий», і суфікса «-heit», який утворює абстрактні поняття. Семантика: у німецькій культурі «Gesundheit» охоплює як фізичну, так і психічну цілісність. Слово також використовується як побажання («Будьте здорові!») після чхання, що підкреслює значення соціального аспекту здоров'я.

4. Латинська мова. Термін: *salus* або *sanitas*. Походження: *Salus* означає «благополуччя», «порятунок», «здоров'я». У римській культурі богиня Салюс символізувала не лише фізичне здоров'я, але й процвітання держави.

Sanitas походить від «*sanus*», що означає «здоровий» у фізичному та психічному сенсах. Семантика: латинські терміни мали тісний зв'язок із моральною та духовною чистотою. У медичному контексті *sanitas* часто позначала гармонію функцій організму.

5. Китайська мова. Термін: 健康 (jiànkāng).

Походження: 健 (jiàn) означає «сила», «здоров'я», а 康 (kāng) – «благополуччя», «мир». Поєднання цих ієрогліфів формує концепт, який охоплює фізичний, психічний і соціальний добробут.

Семантика: у китайській культурі здоров'я часто асоціюється з гармонією між енергіями Інь і Ян, а також з підтриманням балансу в тілі та оточенні. Філософія даосизму й конфуціанства відіграє важливу роль у формуванні концепту здоров'я, наголошуючи на гармонії між людиною і природою.

Таблиця 1

Порівняння: спільні риси та відмінності

Мова	Походження	Семантика	Культурні особливості
Українська	Гармонія, турбота	Фізичний і духовний баланс	Слов'янська гармонія з природою
Англійська	Цілісність, святість	Благополуччя, інтеграція аспектів	Індивідуалізм і духовний зв'язок
Німецька	Здоровий, цілісність	Цілісність, соціальний аспект	Побажання здоров'я в соціальних ритуалах
Латинська	Благополуччя, гармонія	Фізичне і моральне здоров'я	Пов'язане з державним благом
Китайська	Сила, мир	Баланс енергій і гармонія з природою	Філософія даосизму та конфуціанства

Аналіз різниці між «поняттям здоров'я» і «терміном здоров'я».

Термін «здоров'я». Термін - це чітко встановлене слово або вираз, що використовується в конкретній галузі знання для позначення суворо визначеного явища, об'єкта або категорії. У випадку з терміном «здоров'я» йдеться про поняття, яке використовується переважно в медичному, соціальному, філософському та юридичному контексті, маючи строго фіксоване значення залежно від дисципліни. Наприклад, у медицині здоров'я визначається Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) як «стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів». [10, с. 1] Термін «здоров'я» часто має нормативний характер, задаючи певні рамки для його розуміння і застосування. У наукових текстах його використовують для аналізу об'єктивних характеристик здоров'я (фізичні показники, медичні параметри, дані про стан організму).

Поняття «здоров'я». Поняття - це ширша категорія, що відображає філософське осмислення феномена, включно з його культурними, історичними та екзистенціальними аспектами. Поняття «здоров'я» виходить за межі вузькоспрямованого наукового визначення і містить у собі розмаїття значень, які варіюються залежно від епохи, культурних традицій та індивідуального сприйняття. Наприклад, у давньогрецькій філософії здоров'я асоціювалося з гармонією тіла і душі (калокагатія). У східній традиції здоров'я розглядається як баланс енергії та взаємодія з природою (наприклад, концепція ци в китайській філософії). Сучасні філософи можуть розглядати здоров'я як екзистенціальний стан, пов'язаний із пошуком сенсу життя і внутрішньої рівноваги. Поняття «здоров'я» дає змогу ставити запитання:

Як суспільство формує ідеали здоров'я?

Які суб'єктивні аспекти включені у сприйняття здоров'я?

Чи може людина бути «здоровою» духовно за наявності фізичних недуг?

Таблиця 2

Порівняння термінологічного та понятійного підходу

Аспект	Термін «здоров'я»	Поняття «здоров'я»
Фокус	Об'єктивне, фіксоване значення	Широкий, філософський і культурний контекст
Мета	Точність, практичне застосування	Осмислення, рефлексія
Область застосування	Наукові дисципліни (медицина, соціологія)	Філософія, антропологія, культура
Питання	«Що таке здоров'я з наукової точки зору?»	«Що означає бути здоровим як людина?»

Висновки. Різниця між терміном і поняттям здоров'я важлива для філософської антропології, оскільки дає змогу критично осмислити межі наукового підходу і включити в аналіз

здоров'я як екзистенціальну і культурну категорію. Дослідження цієї різниці допомагає розкрити зв'язок між об'єктивними параметрами (термінологія) і суб'єктивними переживаннями (поняття), що особливо важливо за сучасних умов глобалізації та мультикультурності. У більшості мов термін «здоров'я» має тісний зв'язок із гармонією, рівновагою та благополуччям. Культурні особливості формують унікальні інтерпретації: в українській і китайській мовах підкреслюється гармонія з природою, у латині – духовний і державний аспекти, у німецькій і англійській – індивідуальне та соціальне благополуччя.

Поглиблений аналіз концепту здоров'я в різних мовах дозволяє зрозуміти, як культурні й філософські традиції впливають на наше уявлення про цю категорію здоров'я тому, що:

– по-перше, історична еволюція поняття здоров'я протягом ХХ-ХХІ століть виявляє суттєві зміни в його сприйнятті, від радикального холістичного підходу до витонченішого розуміння здоров'я як складної інтеграції фізичного, психічного та соціального благополуччя. Ця еволюція відображає зріст впливу антропологічних і філософських концепцій на формування сучасного уявлення про здоров'я;

– по-друге, антропологічний підхід до здоров'я дозволяє аналізувати його в контексті людської цінності, що забезпечує більш глибокий розуміння його значення в культурному і соціальному аспектах. Здоров'я постає не лише як відсутність хвороб, а як динамічний процес, в якому соціальні детермінанти мають вирішальне значення;

– по-третє, за допомогою підходів мерологічної антропології можемо усвідомити суб'єктивний вимір здоров'я, що підкреслює важливість індивідуального досвіду та самоусвідомлення в формуванні здорового способу життя. Це також зумовлює потребу врахування культурних контекстів у медичних практиках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу. Київ : Дух і літера, 2017. 624 с.
2. Франкл В. В. Людина в пошуках сенсу. Переклад з англ. Київ : Основи, 1994. 160 с.
3. Хайдеггер, М. Буття і час, Переклад з нім. Київ : Дух і літера, 2015. 488 с.
4. Hippocrates. Hippocratic Writings. Translated by Paul Potter. London : Penguin Classics, 2004. 384 p.
5. Добко Т. Д. Св. Тома Аквінський про остаточну мету людського життя в "Сумі теології" (кн. I-II) . Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Теорія культури і філософія науки. 2013. № 1047, вип. 47. С. 5 –10.
6. Schneider, H. Reading Han Fei as "social scientist": A case-study in "historical correspondence". 2023. *Journal of Chinese Philosophy*, Taylor & Francis Group. P. 90 – 102. <https://15/core.ac.uk/download/70409112.pdf>
7. Kotsyubynskyi A.P., Kotsyubynskyi D.A. Biological Reductionism as an Obstacle to the Further Development of the Biopsychosocial Concept of Mental Disorders. *Consortium Psychiatricum*, 2023. 4(4). P. 75–84. <https://doi.org/10.17816/CP15476>
8. Zeitlyn D. Understanding Anthropological Understanding: for a merological anthropology. 2009. *Anthropological Theory*. Vol. 9, № 2. P. 209–231.
9. Popovic, M., Kozar, S. Defining the concept of terrorism from the anthropological perspective. *Journal of Contemporary Philosophical and Anthropological Studies*, 1(1). 2023. P. 1 – 15. <https://doi.org/10.59652/jcpas.v1i1.56>
10. World Health Organization. Constitution of the World Health Organization. *American Journal of Public Health*, 2015. 194636 (11) <https://doi.org/10.2105/AJPH.36.11.1315>

REFERENCES

1. Hehel, H. V. F. (2017) Fenomenolohiia dukhu [Phenomenology of spirit]. Per. z nim. Kyiv : Dukh i litera, 2017, S. 624 [in Ukrainian]
2. Frankl, V. V. (1994) Liudyna v poshukakh sensu. [The human in serch of life sense]. Per. z anhl. Kyiv : Osnovy, S.160 [in ukrainian]
3. Khaidehher, M. (2015) Buttia i chas. [Life and time] Per. z nim. Kyiv : Dukh i litera, S. 488. [in Ukrainian]

4. Hippocrates. (2004) Hippocratic Writing. Translated by Paul Potter. London : PenguinClassics, S. 384 p "[in English]
5. Dobko T.D. Sv. (2013) Toma Akvinskyi pro ostatochnu metu liudskoho zhyttia v "Sumi teolohii" (kn. I-II). [Thomas Aquinas on the ultimate goal of human life in "The Sum of Theology"]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Serii: Teoriia kultury i filosofii nauky. № 1047, vyp. 47, S. 5–10 "[in Ukrainian]
6. Schneider, H. (2023). Reading Han Fei as "socialscientist": A case-study in "historical correspondence". Journal of Chinese Philosophy, Taylor&Francis group, P. 90 –102 "[in Ukrainian]
7. Kotsyubynskyi. A.P., Kotsyubynskyi D.A. (2023). Biological Reductionism as an Obstacle to the Further Development of the Biopsychosocial Concept of Mental Disorders. [Біологічний редукціонізм як перешкода для подальшого розвитку біопсихосоціальної концепції психічних розладів]. Consortium Psychiatricum, 4(4), P. 75–84 "[in Ukrainian]
8. Zeitlyn D. Understanding Anthropological Understanding: for a merological anthropology. Anthropological Theory. (2009). Vol. 9, № 2, P. 209–231 "[in English]
9. Popovic M., Kozar S. (2023). Defining the concept of terrorism from the anthropological perspective. Journal of Contemporary Philosophical and Anthropological Studies, 1(1). P. 1 – 15. <https://doi.org/10.59652/jcpas.v1i1.56> "[in English]
10. World Health Organization. (1946). Constitution of the World Health Organization. American Journal of Public Health, 36(11) <https://doi.org/10.2105/AJPH.36.11.1315> "[in English]

Chmykhun Svitlana Yevgenivna

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy and Social Sciences
National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"
17, Vadym Mankiv str., Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1090-2900

Kulikov Mikita Artemovych

Postgraduate Student at the
Department of Philosophy and Social Sciences
National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"
17, Vadym Mankiv str., Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0009-0005-8077-5133

THE CONCEPT AND "HEALTH" TERM IN THE PHILOSOPHICAL AND ANTHROPOLOGICAL MEASUREMENT

The relevance of the study lies in defining the concept of health in scientific and humanitarian discourses. However, its understanding has changed depending on historical, cultural and social conditions. The modern era, marked by globalization, rapid technological development, and complex bioethical challenges, requires a rethinking of the concept of health through the prism of a philosophical and anthropological approach. Health is not only an important component of human existence, but also a key factor in the physical, social and psychological well-being of an individual. The philosophical and anthropological approach to this phenomenon emphasizes the need to study it in an interdisciplinary context that unites social, humanitarian and medical sciences. This approach is important for developing a comprehensive understanding of health that can influence societal values and standards, as well as individual priorities. Within the framework of interdisciplinary health research, it is critically important to systematize a conceptual framework that confirms the multifacial nature of the term "health". Key terms used in anthropology, social philosophy, sociology, and medicine should be clearly defined and integrated into a single framework that will help ensure consensus in scholarly communication and practices. The purpose of the study is to conduct a philosophical and anthropological analysis of the term and concept of "health" with an emphasis on the anthropological dimension, exploring how different philosophical and cultural traditions shape the understanding of health and its significance in human life. Special attention is paid to the distinction between the

*term "health" as a linguistic unit and the concept of "health" as a complex phenomenon that includes biological, mental, social and spiritual aspects. **The research methodology** includes the following approaches to research: interdisciplinary approach - integration of philosophical, anthropological methods for analyzing the concept of "health"; systemic approach - consideration of health as a holistic phenomenon, including physical, psychological, social and spiritual aspects; philosophical-hermeneutic analysis, which is used to interpret philosophical texts and concepts related to the concept of "health". In particular, the works of classical and modern philosophers analyzing the phenomenon of health are examined; comparative analysis is used to compare philosophical and anthropological approaches to understanding health in different cultures. **The result of the study** will be a comprehensive definition of the term "health" through a philosophical and anthropological prism, taking into account its multidimensional nature and the influence of socio-cultural contexts.*

Key words: health, anthropology, sociocultural phenomena, ethics.